

**Copie-brief van den Bisschop van Munster, aen de Hoog
Mog: Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden,
van dato den 14 September, 1665**

<https://hdl.handle.net/1874/20618>

5298.

211B 772

Copie - Brief

Van den

BISSCHOP

Van

MUNSTER,

Aen de

Hoog Mog: Heeren Staten
Generael der Vereenighde
Nederlanden.

Van dato den 14 September, 1665.

Uyt het Hooghduytsch overgeset.

23

TRANSLAET

Uyt het Hooghduytsch.

Nse vriendelijcke dienste , ende dat wy meer liefs ende goets vermogen te hooren , Ho. Mog. Heeren , besondere lieve Vrienden ende Nabuyren.

Uwe Ho. Mog. sullen hier buyten alle twijfel erinneren , hoe dat de selve in 't voorleden Jaer , onder date den 29 April , door enen Courier by duplicate aen ons hebben geschreven , ende dat wy daer op in die tijt vriendelijck hebben geantwoort.

Of wy nu wel hebben vertrouwt dat het onvriendelijcke voornemen ons doenmaels aengekondicht door alle aengewende devoiren ende meer dan billijcke presentatie ten ghenoege soude zijn afgedaen , ende uyt den wegh geleydt , dewijle niet alleen de Oost-Vriescche saken daer bevoren tot Aurick , ende vervolgens op den Rijcxdagh tot Regensburgh , door bemiddeling van den Heere Keurvorst tot Maints , ende den Heere Bishop tot Straesburgh is vergelecken gheweest , maer oock dat wy hoe wel Uwe Ho. Mog. die saecke niet heeft aengegaen , echter om dan den lieven Vrede wille , ende om den selven alle mogelijcke satisfactie te gheven voor der selver Gedeputeerden , door onsen Dom-Deecken van Braebeeck en de Oost-Vriescche Gedeputeerde , de opgeresene misverstanden op nieuws hebben laten ter neder leggen , ende aen onser zyde alles in den bestemden tijt ; In gevolge van 't afscheyt sulcx gedaen , effectueren , dat egeene ongepassioneerde daer aen eenen manghel sal kunnen aenwijfen , soo oock dat uyt Uwer Ho: Mo: middel , de Provincie van Hollant selfs onlangs tegens de Provincie van West-Vrieslandt , door dien hy daer door 't opbrenghen van hare quote jeghens den Koningh van Engelandt wilde stringeren , heeft bekent , dat aen onser zyde niets dan maer eenighe formaliteyt heeft gemanqueert , soo moeten wy nochtans met groot leedwefen segghen , ende ons beklagen , dat sulcx tegens alle verwachtinghe , ende jegens onse vrede-lievende intentie soodanigh is uytghevallen , dat wy daer door oock geneecessiteert zijn , daer henen te trachten , ten eynde

wy daer door alle ontfangene onveroorfaecte Vyantschap, schimp, ende schade behoorlijke restitutie, satisfactie ende verseeckeringe in 't toekomende mogen erlanghen, tot welcken eynde wy dan onse toevlucht tot Godt nemen, ende door desselfs voorfienige toehulpe, bystant van machtiger Potentaten ende Geallieerde ons in de handt ghegeven, ende dienvolgens alles prepareren 't geene tot dien eynde de nootdurft vereyscht: Gemerckt wy ons daer toe verplicht vinden uyt verscheide justificatore, ende peremptoire redenen ende motiven; maer onder anderen, voornamentlijk, dewijle U Ho. Mog. geen recht ofte bevoegenisse hebben gehad van sich in des Roomschen Rijcx Judicateur ende *executions-Commissien* te mengen, ende eenighe Onderdanen ofte Lith des Rijcx tegens Keyserlijcke *rem judicatam* nytghegevene ende verkonde *executions-Commissien*, ende veel meer selfs tegens de goetwillige sal *clausula parata executionis & constituta possessorii* ende aengenomene *Pakta* ende transactien te protegeren, te belchermen; alsoo de selve veel weyniger bevoeght sijn geweest van wegen den Vorst van Oost-Vrieslant, naerdemael de selve sijn pretense-klachten by syne Keyserlijcke Majesteit ende het geheele Rijck hadde aenhangigh ghemaect, ende de selve albereyts met goedt vinden van sijn eygen Schoon-Vader den Vorst van Wirtenbergh was bemiddelt ende geremedieert, den Roomschen Keyser, het gantsche Roomsche Rijck, insonderheyt den Westphaelschen Crayts, ende ons, als mede d'uytschrijvende ende naest aengesetenen Vorst met hare Wapenen aen te Vyanden, om tegens den Duytschen Vreede, ende met andere Croonen ende Potentaten, hebbende expresse verbintenisse met een gantsch Krijgs-heyr in 't Landt te vallen, 't selve eenige mylen weegs door te trekken, te stropen, selfs eygene inlogeringe ende Quartieren te maecten, over de Stromen Schip-Bruggen te slaen, vyantlijk Proviant uyt te schrijven, Adelijcke Huyfen te overvallen ende spolieren, de arme Luyden het hare te nemen, de selve stoten, slaen, ende andere aen vuur afgryfselijck te branden, Huyfen ende Schuyren te verwoesten, oock eenige te verbranden, jae Godt selfs niet te verschoonen, Kercken ende Godts Huyfen opte slaen, 't geene daer inne werdt ghevonden wegh te roven ende te misbruycken, het Heylighdom, jae het Cruycifix van onsen eenigen Verlosser ende Zalighmaecker Jesu Christo, erger als Turcx gewijs te verbreecken, ende de *Sacras Hostias* by 't meerendeel der waerde Christenheyt houden ge-eert, met alle verdere toebehoorten te prophaneren ende te ontheyligen; ende onse Manschap in den name van syne

Key-

Keyferlijke Majesteit, ende om te behouden het intereffe van 't Rijk in d' Eyer-Sehan, ghelegen op des Heyligen Rijcks wel kundighen ende ontftrijdigen Bodem ende gront, met groote macht te belegereu, groufamelijcker ende onghehoorder wijfe nae proportie der plaetfe, met veel Canon ende vuur-Mortieren te befchieten; ende eyndelijck nae dat verfehedyene daer inne verwondt ende doot gefchoten waren, de felve daer uyt te drijven, ende hare Volckeren wederom daer in te leggen; gelijk de felve tot openbare trotferinge tegens 't gantsche Rijk ende de Duytsche Natie, tot op de huydige ure daer in te laten, ende dit alles eer ende alvorens noch eenighe Penningen van de ghepretendeerde geoffereerde Schult was betaelt; immers niet na behoerlijcke wijfe van rechten, dat is, realiter, ende in jegenwoordige Buurfchap geoffereert ende aangeboden; alleenlijck uyt eenige abufive Geallieerden *principio juris oblatione pignus folvi*, want naer den Rechten moet dese *oblatio* niet alleen fijn Verbael; neen, maer reael; oock ongeacht: Gelijk U Ho. Mog. in haer fchrijvens tot meerder klaerheyt van der felder onbevoegtheyt niet konnen ontkennen, dat wy hun onder dato den 18 Februarii hebben overgefchreven.

Dat dese faecke voor de Keyferlijke Majesteit, ende deffelfs Rijcks Hof-raedt *cum an & conexis* was ghehoorende, ende dat de felfde daer mede niets hadden te fchaffen, 't welck alfoo het de pyre waerheydt is gheweest, foo helpt daer tegens niet dat fy den 1. termijn van betalinge in 't geheel, ende den 2. ten deele aldaer hadden genegotieert, dewijl nademael dese faecke tot Regensburgh van nieuws was geacommodeert, ende 't felve verghelijck voor Ooft-Vrieslant veel dragelijcker ende vry vorderlijcker is geweest, sulcks niet noodigh was, ende dat hy *re integra* haer gelt wel eerder te rugh konde nemen, ende liever van wegghen de gheringe fchade hunne vergoedinge laten doen, als dat fy tegens het Roomschen Rijk Duytscher Nation, met haren gelde, sulcken ghevaerlijcken actie fonder daer toe gevorderde consent hadde behoren aen te fpannen, dan dewijle U Ho. Mog. met des Vorften van Ooft-Vrieslant, maer haer eygen Intrefse hier hebben gefocht, en onder simpelijken pretext prorextions van Ooft-Vrieslant ('t welck ghelijck de Ooft-Vriefen, en alle benabnyrde weten, by ons noyt, maer by u Ho. Mog. tot allen tijden, ende voort en vobrr, maer voornamentlijck in voorgaende tijden, door inyoeringe van Mansveldifche, ende jonght der Heffifche Armeen, occuperinghe des Residentie Slots en Veftinghe Lieroort, ende door fomenteringe van immerduyrende tweedracht, tuffchen den Landt-Heer ende de Landt-Stenden oock door befettinge

der Stadt Embden geopprimeert , ende met ende beneffens d' opgemelde Vestingen , op kentlijcken Rijcks-bodem ghelegghen *noire* onder hare jock ende dienstbaerheydt gehouden worden) het heylighe Rijk , ende voornamentlijck ons de hooghste Vyantschap en Saligheyt , hebben aengedaen , diergelijcken noyt in dese contreyen , ende naer het besluyt van den Duytschen Vrede , nergens is gehoort , ende dan foodanighe vredenbreuck , ende Vyandtlijcke overtreckinghe , ende aen vyandighe anders niet , als voor cen openbare invasie , offensie en oppressie moet werden gehouden , ende dat wy dies aengaende , vermits wy sulcks even doen ter tijdt , als wy wegen de geene Rijcks deputatie ons tot de reyse tegen den Erf-Vyandt den Turck hadden geprepareert , ende ons Volck derwaerts ghefonden hebben , moeten versmerten , en andere tijdt af wachten , tot noch toe , soo weynigh als wegen andere , ons ende onse Stift , toegevoeghde schimp ende schade , dat oock defelve tegens alle hergebrachte curealiteyt , jegens Vorstelijcke Persoonen , aen sijne Keyserlijcke Majesteit , vervolgens over ons , soo *eeren voerich* ende verachtelijck hebben gheschreven , ende sulck schrijvens soo een gheruymen tijdt te vooren , eer het sijn Rooms Keyserlijcke Majesteit heeft konnen overgeleyert worden , tot meerder onse verachtlinge ende defamatie , in open druck uyt gaen laten , egeene reparatie en satisfactie verkreghen , ende dan onse Heerlijckheydt Borculoo , dewelcke sy Anno 1616. door haere wapenen onrechtvaerdigh hebben gheoccupeert , ende beneffens andere daer toe behoorende plaetsen , voort en voort met gheweldt en ongelijck door haer macht blijft voor onthouden , ende behalven dat , nademael hun niet genoegh is geweest , de opgemelte ghewelddadige invasie , ons aan te doen , soo komen de selve , tot continuatie van haer Vyandtlijck ghemoedt ons met executie schriftelijck te bedriegen , over eene Sententie tot Aernhem 1613. 1615, ende 1662. *in competenter* ende *nulliter* in d' opghemelte Berculosche saecke , uyt ghesproocken , de welcke voor ons Sticht tot Spier rechtelijck is gedecideert : ende dat op eene onopbrenghelijcke somma gelts , van vijftien mael hondert duyfent Guldens , de dato 's Gravenhage den 17 Junii 1664. omme door sulcke middel ons in de uyterste ruine te storten , wanneer de selve niet onderdusschen door de ingevalle Engelschen Oorlog waren verhindert , andere veelvoudige beschadigen , torten en injurien , de welcke van hun sampt ende sonder schijn aen ghedaen ; ende wy hier namaels der gantscher Werelt fullen bekendt maecken , ende in specie , hoe sy onse Stadt

Mun-

Munster, tegens ons hebben ghestijft, ende verleydt, ende soo wel onse gehoorfame Landtschap in eenige Millioenen, als de gemelte Stadt daer door in eenige tonnen gouts, schaden ende schulden in lasten ghebracht, ende noch op dese ure, in de selve ghelijck wy daer van ghenoeghsaem sijn onderrecht, ghevaerlijcke correspondentien ghebaert hebben, wy sullen voor dit mael swijghen, hoewel alhier niet en mach werden ghesimuleert, dat de Staten van Gelderlandt, tot Aernhem ghelijck in de Nederlantfche Couranten, ende Post-Tijdingen selfs uytghegheven, ende ghespargeert werdt, haer Vyandlijck ghemoedt verders daer door aen den dagh te brenghen, dat sy tot de hooghste verkleyneringhe ende beschimpinghe van ons *contemplatione nostrae* verscheydene ontschuldige Catholijke Luyden ghevankelijck hebben laten op-halen, groufsame-lijck tortuteren, ende den eenen van dien gantsch doot pijnighen, ende daer op tegens de waerheyt uytstroyen, als of wy de selve Luyden tot verraet der Stadt Arnhem ende Doesburgh hadden bestelt, ende de selve op drie plaetse in den brandt wilden steecken laten,

't Welck wy ons eene onlydelijcke injurie voor alle de Werelt contradiceren ende reffenteren moeten.

Soo hebben wy goedt gevonden, dit alles U Ho. Mog. mits desen ten overvloede, om alle voldoeninghs wille, ende tot onser ontlastinghe van de gantsche Christenheydt te representeren, ende te notificeren, op dit vaste ende vriendt Nabuurlijck vertrouwen, dat de selve omme redenen als vooren tot verwyderinghen van alle onheyl, verwyderinghe ende ongemacken, die daer uyt konnen ontstaen, sullen bewoghen werden, prompte ordere te stellen, ende die voorfienighe te doen, ten eynde dat restont, ende sonder tijdt verlies, genoeghsame respectieue satisfactie, restitutie, ende voor al vaste, ende genoeghsame assureantie voort toekomende, wedervare ende ons dies aengaende, der selver favorabele verklaringhe, sulks dat wy daer van konnen verseeckert wesen, sonder uytstel werden toegesonden, andersints sullen wy onkundigh sijn ende blijven van alle onheylen, verwyderinghe ende ongemacken die daer uyt onvermydelijck staen te volghen: Aengesien dat wy aen onse Militie ordere hebben ghegeven, omme ten sine als voren te ageren; Sullende die geene de blame ende quade nae spraecke op sich moeten laden, de welke hier toe door de eerste offensie, invasie, oppressie ende continuerende torten, affronten, ende vyantschap oorfaek hebben gegeven, ende den aenvangh ghemaect: Ghelijck U Ho. Mog. dat wy hun op dese wijze

aenschrijven , des te weynigher vreemt , ende qualijck sullen op nemen . dewijl sy gelijck , in den beginne is vermeld , den 29. April in 't voorleden Jaer op gelijke maniere hebben gheschreven , en haren Brief onder den Tijtel , ende naem van eenen Eysch , dat is , defendentie , ofte Brief van Vyantschap in opene druck nyt ghegeven , ende daer op by *articulatum* laten opereren , dan wy refereren en protesteren , uytdruckelijck mits desen , dat onse intentie niet verder en treckt als voorghemelt staet omme door sulcks middel tot des te vaster eenigheyt , ende gerustigen stant met uwer Ho. Mog. te geraecken , maer gantsch niet aen gheuen sy tot eenige beswaernisse , soo wel in 't Religions , als ten aensien van een yeders vryheyt , op dit goede vertrouwen , de selve sullen sich terstont , ende sonder eenigh tijt verlies door thoonder onsen Trompeter favorabellijck verklaren . Wy verblijven altijt bereytwilligh om U Ho. Mog. aengename vrient naebuurlijcke diensten te betoonen . Gegeven in onse Residentie S. Lutgersburgh , den 14. September 1665.

CHRISTOF BERNHARD van Godts genade Bisschop tot Munster , Administrator tot Corvey , Burgh-Graef tot den Stroombergh , des Heyligen Roomschen Rijcx , Vorst ende Heer tot Borculo.

U Ho. Mog.

*Dienstwillighe getrouwen Vrient ende
Nabuur : Geceekent*

CHRISTOF BERNHARD.